ABDULLAH BİN MUHAMMED EL-FAKÎH

Şafiî mezhebi âlimlerinden. Hadîs ve fıkıh âlimlerinin meşhûrlarındandır. İsmi, Abdullah bin Muhammed bin Ziyâd bin Vâsil bin Meymûn en-Nişâbûrî'dir. Künyesi, Ebû Bekr'dir. 238 (m. 852) senesinde Nişâbûr'da doğdu. "İbn-i Ziyâd" adıyla meşhûr oldu. Nişâbûr âlimlerindendir. Buradan Irak, Şam, Mısır şehirlerine giderek ilim tahsil etti. Son olarak Bağdâd'a yerleşti. Müzenî'nin "Muhtasar" kitabına zeyl, ilâve yazmıştır. 324 (m. 936) senesinde Rabî'ul-evvel ayında vefât etti. Kûfe'ye yakın bir yere defn edildi.

Irak âlimlerinin meşhûrlarından olan Abdullah bin Muhammed; Muhammed bin Yahyâ ez-Zühlî, Ahmed bin Yûsuf es-Sülemî, Ahmed bin Ezher, Ahmed bin Hafs bin Abdullah en-Nişâbûreyn, Abdullah bin Hâşim-i Tûsî, Muhammed bin Hüseyn bin Eşkâk, Hasen bin Muhammed, Muhammed-ez-Za'ferânî, Ahmed bin Mensûr er-Ramâdî ve daha başka Şamlı, Mısırlı, Bağdâdlı pek çok âlimden ilim aldı, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Kendisinden de, Da'lec bin Ahmed, Ebû Ömer bin Hayve, Muhammed bin Muzaffer, Dâre Kutnî, İbn-i Şâhîn, Ömer bin İbrâhîm el-Kattân, Yûsuf el-Kavvâs, Ebû Tâhir el-Muhallîs ve daha pek çok âlim ilim aldılar, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundular.

Abdullah bin Muhammed, zamanının en meşhûr Şafiî âlimi idi. Hadîs ilminde güvenilir, rivâyetleri sağlam, fıkıh ilminde derin bilgisi olan, hafızası ve müzâkeresi kuvvetli, çok ibâdet eden bir âlimdir. Geceleri hiç uyumaz, ibâdet ederdi. Kırk sene yatsının abdestiyle sabah namazını kıldı. Yemeği çok az yerdi. Dâre Kutnî şöyle anlattır: "Âlimlerimiz arasında, hadîs-i şerîf metinlerini ve senedlerini ondan daha iyi bilen birisini görmedim. O, fıkıh ilmini en iyi bilendi. Müzenî ve Rebî'den ders aldı. Hadîs-i şerîf metnine sonradan yapılan ilâveleri iyi bilen birisi idi. Hadîs-i şerîf okumaya oturduğu zaman ona "Bize hadîs-i şerîf rivâyet edin!" dediler. Abdullah bin Muhammed "Peki öyleyse siz sorunuz!" dedi. Hadîs-i şerîfler soruldu, O da cevaplandırdı ve yazdırdı.

Hâkim şöyle anlatır: "Abdullah bin Muhammed, zamanının fıkıh mes'elelerinde ve Sahabenin değişik ictihâdlarında çözüm yolu bulan Irak'ın en meşhûr Şafiî âlimi idi."

İbn-i Huzeym, ilim meclisinde: "Onun benzeri birisini görmedim" diye bildirdi. Dâre Kutnî anlatıyor: "Birgün Bağdâd'da bir ilim meclisinde, Ebû Bekr bin Ce'ânî, Ebû Tâlib el-Hâfız ve daha başkaları sohbet ediyordu. Büyük bir fıkıh âlimi geldi. Oradakilere: "Yeryüzünün her tarafı benim ümmetim için mescid, onun toprağı da bizim için temizleyici kılındı" hadîs-i şerîfini kim rivâyet etti? dedi. Orada bulunanlar da, filân filân kimseler rivâyet ettiler diyerek, teker teker isimlerini söylediler. Bu zât: "Şu şu lâfzı soruyorum" dedi. Oradakilerden hiç birisi cevap veremeyip, "Bu sorunuzu Ebû Bekr en-Nişâbûrî'den başkası bilemez" dediler. Gidip ona sordular. O da, o anda ezberinden "Şu şu kimsedir ve Sahîh-i Müslim'de bu kısımları vardır" dedi.

Yûsuf bin Amr bin Mesrûr, kendisinin şöyle dediğini bildirdi: "Siz, kırk sene ayakta duran, uyumayan, beş buğday tanesiyle yetinen, yatsının abdestiyle diğer günün namazını kılan birisini bilir misiniz? işte ben, o kimseyim!"

Kendisi şöyle anlatıyor: "Hazreti Ömer şöyle bildirdi: Ali (radıyallahü anh) en iyi hüküm verenimiz, Ubey bin Ka'b da en iyi Kur'ân-ı kerîm okuyanımızdır."

Onun rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerde Peygamber efendimiz şöyle buyuruyorlar: "Kadın, amcası ve dayısına nikahlanmasın!"

"Biz insanlar üzerine üç şey ile üstün kılındık: 1. Saflarımız meleklerin safları gibi yapıldı. 2. Yeryüzünün her tarafı, bizim için mescid kılındı. 3. Su bulamadığımız zaman, toprak da bize temizleyici bir vâsıta oldu."

Eserlerinden ikisi şunlardır:

1. Ziyâdâtü kitâb-il Müzenî,

2. Kitâb-ür-ribâ.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu'cem-ül-müellifîn cild-6, sh. 119

2) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 302

3) Keşf-üz-zünûn sh. 1636

4) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 819

5) Târîh-i Bağdâd cild-10, sh. 120

6) Esmâ-ül-müellifîn cild-1, sh. 445

7) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-3, sh. 310